

MDAG

MULTIDISCIPLINARY
APPROACHES WITH GEOGRAPHY

Başvuru 06.08.2023 Received | Kabul 10.09.2023 Accepted
E-ISSN:2980-1141 | <https://www.mdag.com.tr>
Cilt 1, Sayı 3 (2023), ss. 194-219
Doi., 10.29329/mdag.2023.596.2

Atıf Bilgisi / Reference Information

Köksal,F., (2023). Kent Belleği ve Tarihi Coğrafya Açısından Gümüşhane İlinde Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1930-1945). *Multidisipliner Yaklaşımlarla Coğrafya Dergisi*, 1(3), 194-219. <https://doi.org/10.29329/mdag.2023.596.2>

Kent Belleği ve Tarihi Coğrafya Açısından Gümüşhane İlinde Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1930-1945)

The Celebrations of Republic Day in Gümüşhane in Terms of Urban Memory and Historical Geography

Filiz Köksal

Uzman, Mustafa Canlı Bilim ve Sanat Merkezi, filizkoksals29@gmail.com

ÖZET

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte her yılın 29 Ekim tarihinde Cumhuriyet Bayramı kutlamaları ülkemizde coşkulu törenlerle kutlanmaktadır. Çalışmamızda 1930-1945 yılları arasında Gümüşhane’de Cumhuriyet Bayramı törenlerini incelemek ve törenleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma nitel bir çalışma olup süreçte veriler Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi belgelerinden, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan Gümüşeli gazetesinden araştırılıp incelenmiştir. Gümüşhane şehri Cumhuriyet’in ilanını büyük bir sevinçle karşılamış ve tüm yurttaki gibi Cumhuriyet Bayramları çeşitli törenlerle, etkinliklerle ilde kutlanmıştır. Şiirler, fener alayları, konferans ve söylevler ışığında yapılan kutlamalar günümüze kadar gelen bayram kutlama anlayışının da temelini oluşturmuştur. Bu çalışmada 1930-1945 döneminde, Cumhuriyet Bayramı törenlerinin nasıl yapıldığı ve bu törenlerde hangi programın uygulandığı konusunda bilgi verilmeye çalışılmıştır. Arşiv belgelerinden ve dönemin yerel basınından hareketle bayram törenlerinin içeriği ve Gümüşhane halkı için taşıdığı önem belirlenmiştir. Gümüşhane’de Cumhuriyet Bayramlarının gerek Atatürk döneminde gerekse sonrasında coşkuyla kutlandığı, kutlanmaya devam ettiği, bayramların bütünleşmeyi sağladığı, Cumhuriyetin ortak değerlerinin gelecek nesillere aktarılmasını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları Gümüşeli Gazetesi, Kent Belleği, Tarihi

ABSTRACT

With the proclamation of the Republic on October 29, 1923, the celebrations of Republic Day on October 29 are celebrated with enthusiastic ceremonies in our country every year. The aim of our study was to investigate and uncover the Republic Day ceremonies in Gümüşhane between 1930-1945. The research is a qualitative study, and it searched and analyzed the data from the documents of the Prime Minister's Republic Archive and Gümüşeli Newspaper in Istanbul University Library. The city of Gümüşhane welcomed the proclamation of the Republic with great joy and the Republic Days were celebrated with various ceremonies and activities in the province as well as throughout the country. Celebrations in the light of poems, lantern processions, conferences and speeches also formed the basis of the holiday concept that has survived to this day. In this study, an attempt was made to provide information on how Republic Day ceremonies were held and what program was used in these ceremonies in the period 1930-1945. Based on the archival documents and local press of the time, the content of the festival ceremonies and their meaning for the people of Gümüşhane were determined. It is concluded that the Republic Days in Gümüşhane were and continued to be celebrated with enthusiasm both during and after the Atatürk period, the festivals ensured integration and ensured the transmission of the republic's common values to future generations.

Keywords: Gümüşhane, Republican Holiday, Gümüşeli Newspaper, Urban Memory Historical Geography.

Giriş

Toplumların tarihlerinde önemli yer teşkil eden, ortak heyecan ve coşkuyla kutlanan milli bayramlar, özel günler bulunmaktadır. Bayramlar, anma günleri ve törenler bir toplumun birlik ve beraberlik duygusunun en yoğun olarak yaşandığı günlerdir. Milleti oluşturan bireyler, bu milli günlerde kendi milletine ait olmanın verdiği coşku ve heyecanı yaşayarak, geleceğe daha yüksek ideallerle bakarlar. Türk milletinin tarihi, anılmaya, kutlanmaya değer büyük olaylarla doludur. Bu olaylardan hiç şüphesiz en önemlilerinden biri de Milli Mücadele'nin kazanılmasının ardından ilan edilen Cumhuriyet'tir. (Haykır, Çevik, 2014).

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilişi tüm yurttaki 101 pare top atışı yapılarak duyurulmuş, büyük bir sevinçle karşılanmıştır (Doğaner, 2007). Halkımız sevinç gösterileri ile Cumhuriyet'i karşılamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın Cumhurbaşkanı olduğunu duyunca, Meclis önünde toplanan halk, coşkulu bir şekilde sevinç gösterilerine başlamış ve bu günü adeta bayram gününe çevirmiştir (Bolat, 2007).

26 Ekim 1924 tarihinde yayınlanan bir kararname ile de 29 Ekim tarihinin Cumhuriyet'in ilan edildiği tarih olduğu vurgulanarak, planlanacak özel bir programla kutlanmasına karar verilmiştir (Haykır, Çevik, 2014). Bu kararname ile 1924 yılında yapılacak kutlama ve törenler devlet tarafından organize edilmiştir. Törenler büyük bir özenle yapılmış ve kutlamalar geniş bir katılımı gerçekleştirilmiştir. Kutlamalar yurdun büyük bir bölümünde, halkın geniş katılımı ile yapılmıştır (Bolat, 2007).

Cumhuriyet'in ilanının ilk yıldönümünün Ankara'daki kutlamalarına geniş yer ayıran Hâkimiyet-i Milliye gazetesine göre; “*Çarşamba günü cumhuriyetin ilk yıl dönümünü bayramların içinde en büyük bayram olarak tesid ettik. Cumhuriyetimizin ilk yıldönümü en büyük günümüz oldu. Bu bayram bilhassa doğduğu, kuvvet bulduğu Ankara'da çok candan ve çok samimi bir surette geçti* (Elmacı, 1998).”

29 Ekim tarihinin milli bayram olarak kutlanması, Cumhuriyet'in ilanından iki yıl sonra kabul edilen kanunla gerçekleşmiştir. Cumhuriyet Bayramı, 19 Nisan 1925'te kabul edilen kanunla “*Türkiye dahil ve haricinde Devlet namına yapılacak Milli Bayram merasimi Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Teşrinievvel günü*” milli bayram olarak kutlanmaya başlamıştır (Çakmak, 2010). Kanun, 23 Nisan 1925'te Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Demir, 2015).

29 Ekimlerin Cumhuriyet Bayramı olarak kabul edilmesiyle, Cumhuriyet Bayramları yurdun her tarafında törenlerle büyük coşku içinde kutlanmaya başlamıştır (Sönmez, 2004).

Atatürk döneminde en coşkulu kutlanan Cumhuriyet Bayramı, onuncu yılda yapılmıştır (Bolat, 2007). Genç Cumhuriyet'in kısa zamanda yaptığı büyük başarılar bütün yurttaki idrak edilmişti. Bu başarıların tüm dünyaya duyurulması isteği Cumhuriyet'in onuncu yıldönümü kutlamalarına farklı bir anlam kazandırmıştı. Bu nedenle Cumhuriyet Bayramı kutlama etkinlikleri, Ekim ayından çok önce başlamıştır (Bolat, 2007). Toplumsal birlikteliğin sağlanması ve yeni rejimin halka benimsetilmesi açısından faydalı olan Cumhuriyet Bayramı'nın onuncu yıl dönümüne ayrı bir önem verilmiş ve kutlama hazırlıklarını yürütme işini hükümet bizzat üzerine almıştır (Çanak, 2013).

11 Haziran 1933 tarihinde TBMM'de “*Cumhuriyet'in İlanının Onuncu Yıldönümünü Kutlama Kanunu*” kabul edilmiştir (Haykır- Çevik, 2014). Kanunla, onuncu yıl kutlamalarının üç gün süreceği kararlaştırılmıştır. Onuncu yıl şerefine, özel pullar hazırlanmış, Ziraat Bankası da üzerinde Atatürk resmi olan madalyalar bastırmıştır. Bayram hazırlıkları gazetelerin manşetlerinde Ekim ayı boyunca duyurulmuş, Cumhuriyet'in geçirdiği evreleri anlatan konferansların nerede kimler tarafından verileceği, balolar verileceği halka duyurulmuştur (Sönmez, 2004). Köy Kutlama Programı hazırlanarak köyler de kutlama programına dâhil edilmiştir. Köylülere konferans verilmesi planlanmıştır (Çanak, 2013).

Kutlamaların yapılacağı yerlere tüm yurttaki “*Cumhuriyet Meydanı*” adı verilmiştir (Haykır, Çevik,

2014). Onuncu yıl kutlamaları kapsamında halkın cumhuriyet ve vatan sevgisini pekiştirmek amacıyla yayın etkinliklerine önem verilmiştir (Çıkla, 2006). Onuncu yıl kutlamaları tüm yurttaki büyük coşku içinde kutlanmış ve daha sonraki yıllarda yapılan programlara da örneklik teşkil etmiştir (Sönmez, 2004).

Gümüşhane’de 1933 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Tüm yurttaki olduğu gibi Cumhuriyet’in onuncu yıldönümü Gümüşhane’de de büyük bir coşku içinde kutlanmıştır.

Onuncu yıl dolayısıyla Gümüşhane Halkevi aktif çalışmalarında bulunmuştur. Halkevi ve bütün binalar bayraklarla süslenmiş, üç gün boyunca bayrak asmak ve her evde en az bir fener yakmak zorunlu tutulmuştur (Fıçıcı, 2013). Yapılacak törene iştirak için merkeze yakın köyler Haşere (Yeşildere), Canca, Beşkilise (Mescitli), Harova (İkisü), Kodil (Dibekli), Akçakale ve Tekke köylerinden halk davet edilmiştir (Fıçıcı, 2013).

Onuncu yıl dönümü bayramına Gazipaşa İlkokulu izci grubu da katılmış ve izciler büyük bir beğeni toplamıştır. Gümüşhane Halkevi tarafından tak hazırlanarak “Halkevleri Türk Birliğinin Kültür Kaynağıdır” yazısı ile süslenmiştir (Fıçıcı, 2013).

Bayram günü Gazipaşa İlkokulu salonunda, Halkevi Başkanı Vehbi Bey idaresindeki Halkevi temsil şubesi üyeleri tarafından “Mavi Yıldırım” piyesi temsil edilmiştir. Hayatlarında ilk defa bir temsil izleme imkânı bulan birçok insan piyesten çok memnun kalmıştır (Fıçıcı, 2013). Aka Güngüz’ün “Mavi Yıldırım” adlı İstiklal Savaşı’nı konu edinen dört perdelik piyesinde bazı vatanseverlerin Mavi Yıldırım adında bir teşkilat kurması anlatılmaktadır. Bu adın başındaki “mavi” sıfatı, Atatürk’ün gözlerinin mavi olmasından dolayı uygun görülmüştür. Piyeste, bu teşkilatın Anadolu’yu düşmandan temizlemek amacıyla çeşitli faaliyetleri sahnelenmiştir (Çıkla, 2006).

Bayram günü Fuadiye Gazinosu’nda ve Cumhuriyet Otelinde hazır bulunan halka Halkevi tarafından “Cumhuriyet ve İnkılâp” esasları hakkında konferanslar verilmiştir (Fıçıcı, 2013). Konferanslar, Halkevi dil ve edebiyat şubesi tarafından tertip edilmiştir (Çağlayan, 2016).

Günün akşamında ise Halkevi Başkanı Vehbi Bey, Defterdar Akif Bey ve Belediye Başkanı Muhsin Beylerin tertip ettiği bir balo verilmiş, halk bu organizasyondan çok memnun kalmıştır (Fıçıcı, 2013).

Gümüşhane’nin o dönemde yayınlanan ve Gümüşhane Valiliği’nin resmi yayın organı olan Gümüşeli gazetesinden 29 Ekim 1933 tarihli sayısından 900 adet basılmış ve bayram günü dahil üç gün boyunca, Gümüşhane halkına bedava dağıtılmıştır (BCA (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi), Gümüşhane’de 1933-1940 Yılları Arasında Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları, 490.01.1144.15.1.25.). Cumhuriyet’in onuncu yıldönümü bayramında gazete her zamankinden bir buçuk misli fazla basılmıştır. Renkli ve 10 sayfa çıkan gazeteye fazla talep olmuştur. Bir miktar da kazalara gönderilebilmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.25.). Gazetenin, Cumhuriyet Bayramı sayısından, yapılacak koleksiyonlar için dahi kalmamıştır. Hatta bu konu ile ilgili olarak yazışmalar yapılmıştır. Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliği, Gümüşhane Vilayeti Cumhuriyet Halk Fırkası İdare Heyeti Reisliğine gönderdiği 16 Kasım 1933 tarihli 8/ 32571 sayılı emirnameler ile “Gümüşeli’nin bayram sayısından o gün edinmiş ve saklayabilmiş olanları araştırarak ve icabında bedellerini vererek beş on sayı bulunduğu takdirde, yapılacak koleksiyonlar için gönderilmesini” rica etmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.21.). Daha sonra bu gazetenin dört nüshası hariçten tedarik edilerek 3.1.1934 tarihinde Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliği’ne gönderilmek üzere postaya verilmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.21.).

Cumhuriyet’in onuncu yıldönümü dolayısıyla Gümüşhane’nin tarihini anlatan “Adlarla Görselğrafla Vilayetimize Bağlı Kazaların Zirde Tarihi” ile ilgili bir doküman hazırlanarak Dahiliye Vekâleti’ne gönderilmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.19). Ayrıca Gümüşhane Halkevi’nin kütüphane yayın şubesi

de “Onuncu Yıl Gümüşhane Halkevi” adlı broşür yayımlanmıştır. Broşür on dört sayfadan ibaret olup İl Vilayet Matbaasında basılmıştır. İçeriğinde Gümüşhane Halkevi’nin kuruluşu ve ilk altı aylık çalışma raporu bulunmaktadır. Gümüşhane Halkevi’nin tesis edilebilen kollarının ilk altı aylık faaliyetleri anlatılmaktadır (Fıçıcı, 2013).

Gümüşhane’de 1934 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Cumhuriyet’in on birinci yılı Gümüşhane’de, “içten gelen sonsuz sevinçler içinde” kutlanmıştır (BCA, 490.01.1144.15.1.26.). Cumhuriyet Bayramından önce kutlama komitesi teşkil edilerek güzel bir bayram programı hazırlanmıştır. 28 Ekim’e kadar gerek resmi makamlar gerekse sivil kişilerce Cumhuriyet Bayramı sabırsızlıkla beklenmiştir. Bayram için gerekli hazırlıklar yapılmıştır. Taklar kurulmuş, kentten Cumhuriyet Meydanı, Belediye, Halkevi, Halk Fırkası Binası, Hükümet binaları, okullar ve evler bayraklarla süslenmiştir. 29 Ekim sabahı halk sevinçle Cumhuriyet Meydanında toplanmıştır. Yakın köylerden de binlerce halk merasime iştirak etmiştir. Tören alanında toplanan öğrenciler, askerler “Yaşasın Büyük Gazi”, “Yaşasın Gazi Türkiye’si ve Türkiye Cumhuriyeti” nidalarında bulunmuştur. Vilayet makamında tebrik merasimi yapıldıktan sonra, Cumhuriyet Meydanında toplanan kıtaat, izciler, okul öğrencileri, cemiyetler ve halktan oluşan merasim kitaları resmi yetkililerce tebrik edilmiştir. Törende İstiklal Marşı’mız ve Onuncu Yıl Marşı okunduktan sonra resmi geçiş töreni gerçekleştirilmiştir. Törenler milli sazların çalınması, oyunlar ve şenliklerle devam etmiştir. Bayramın ikinci günü ortaokulda “Yarım Osman” ve “Mavi Yıldırım” piyesleri temsil edilmiştir. Gümüşhane halkı, Türk milletini bağımsızlığa kavuşturan Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk’e bağlılığını ve şükranlarını ifade etmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.26.).

Gümüşhane’de 1935 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

1935 yılındaki kutlamalar da program dahilinde hazırlanmıştır. Gümüşhane Halkevi temsil şubesi, 29 Ekim 1935 Cumhuriyet Bayramı’nda “Çoban” adlı piyesi sergilemiştir. Piyese iki kez tekrar etmiş ve toplam 500 kişi tarafından izlenmiştir (Fıçıcı, 2013). 1935 yılında Halkevi temsil şubesinin başkanı Öğretmen Fahri Akagün, azaları ise Fahri Ataç ile Şinasi Özdemir’dir. Yine Halkevi tarafından, 29 Ekim’de Cumhuriyet Bayramı balosu tertip edilmiştir (Fıçıcı, 2013). Cumhuriyet Bayramı’nda ayrıca Gümüşhaneli kadınlar kıyafet inkişafına yönelik olarak eski kıyafetlerini kaldırmıştır (Okay, 1938).

Gümüşhane’de 1936 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Gümüşhane’de 1936 yılı tören programı kapsamında resmi daireler, özel müesseseler, okullar 28 Ekim günü yeşillikler, bayraklar ve dövizlerle süslenmiştir (Gümüşeli, 29 Birinci Teşrin 1936). Bütün evlere bayrak ve gece fener asılmıştır (Gümüşeli, 29 Birinci Teşrin 1936). Birisi Halkevi önünde, diğer ikisi de Cumhuriyet alanında olmak üzere üç tak kurulmuştur (Gümüşeli, 29 Birinci Teşrin 1936).

Tören programında ayrıca 29 Ekim’de Gümüşeli gazetesinin “*Devrim ve istiklâlin büyük değer ve önemini anlatacak konular ve yazılarla*” resimli olarak çıkarılacağı yer almıştır. Gümüşhane Valiliği’nin resmi gazetesi olan Gümüşeli gazetesi 29 Ekim günü renkli olarak çıkarılmıştır. Gazete, “*Kutsal Cumhuriyetimizin 14 üncü Yıl Dönümü Bütün Türk Ulusuna Kutlu Olsun*”,¹ “*29 Birinciteşrin Tarihi Türk Ulusunun Ebedi Varlığına ve İstiklaline Şahit Olan Bir Gündür*” (Gümüşeli, 29 Birinci

¹ İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde bulunan Gümüşeli gazetesinin 29 Birinci Teşrin 1936 tarihli 294 numaralı sayısında; kırmızı renklerle manşetten yazılan “Kutsal Cumhuriyetimizin 14 üncü Yıl Dönümü Bütün Türk Ulusuna Kutlu Olsun” şeklindeki başlığın “14üncü Yıl Dönümü” kısmı, “13üncü Yıl Dönümü” olarak yazılması gerekirken muhtemelen yanlışlıkla yazılmış olabilir.

Teşrin 1936), manşetlerini kullanmıştır. Gazete, o günkü baskısında Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü'nün Görselğraflarına yer vermiştir.

Gazetede R. Bozkurt'un Cumhuriyet'in kazanımlarını ve önemini anlatan başyazısı yer almıştır. R. Bozkurt'un yazısının bir bölümü şu şekildedir;

“Memleket çelik ağlarla örüldü, fabrikalar kuruldu. Türkün ana dili karanlıklardan ışıklara çıkarıldı. Türkün barışseverliği düstur oldu onun elini sıkmak, dostluğunu kazanmak başkaları için bir şeref ve muvaffakiyet sayıldı. Türk sözü kudret ve şeref manasını ifade etmeye başladı. Bunların hangi birisini sayalım işte Türkün öz cevherinden doğan ve tarihin bir eşini daha sayfasına kaydetmediği yüksek bir sima belirdi. Kemal Atatürk. O, devlet ve idare sisteminin en insani ve en mütekâmil bir şekli olan cumhuriyeti ilan etti. Cumhuriyet demek insanîyet, adalet, hürriyet ve medeniyetten ilham alan bir rejim demektir.

Yaşasın Türk Cumhuriyeti. Yaşasın Türk ulusu ve Onun Önderi Atatürk. Yaşasın namlı ve şanlı Türk ordusunun büyük kumandanları ve onun kahraman Mehmetçikleri” (Gümüşeli, 29 Birinci Teşrin 1936).

Merkeze bağlı bütün köylerde Cumhuriyet alanlarında, 29 Ekim'de bütün halkın katılımı sağlanarak tören yapılacağı, bunun için de köyün ihtiyar heyetleri ve okulu olan köylerde, bizzat öğretmenler tarafından bir merasim programı hazırlanarak tatbik edileceği, tören programında belirtmektedir. Nahiye Müdürlerinin de kendi bölgelerindeki köylerin tören programlarını bizzat saptayarak muhtarlara gereken talimatı vermeleri istenmiştir (Gümüşeli, 29 Birinci Teşrin 1936).

Cumhuriyet Bayramı nedeniyle Gümüşhane Belediyesince de davul zurna getirileceği tören programında belirtilmiştir. Belediye tarafından 29 Ekim akşamı bayram şerefine bir şölen verilmiştir.

1936 yılında Gümüşhane'de yapılacak olan tören programı Gümüşeli gazetesinde yayınlanmıştır. Tören programı şöyledir:

“Gümüşhane'de Yapılacak Tören

1- 29/Teşrinievvel/936 saat 9,5 ile 10 arasında vilayet makamında tebrik merasimi teşrifat nizamnamesine göre yapılacaktır. Bu merasimi Emniyet Memuru idare edecektir. 2- Bağlı krokide gösterildiği üzere malûl gaziler, yedek subaylar, kıt'alar, okullar ve halk sınıfları saat 9,5 da cumhuriyet alanına gelerek yerlerini alacaklardır.

3- Saat onda vali, mevki komutanı ile birlikte cumhuriyet alanına gelerek toplanan gruplar önünden geçerek ve her grubun önünde durarak bayramın değerini aydınlatacak ve sevgisini artıracak kısa sözlerle bayramlarını tebrik edecektir. Vali ve Komuta bu merasimden sonra alanda hazırlanan tribünde mevki alacaklardır.

4- Tam bu sırada merkez bölük komutanı tarafından verilecek kumanda ile hazır ol vaziyeti alınacak, bütün kıtaat, okullar ve halk İstiklâl ve Onuncu Yıl Marşlarını okuyacaklardır.

5- Marşlardan sonra yine merkez jandarma bölük komutanının kumandası ile kıtalar tertip sırası ile geçit resmi yapacaktır.

6- Geçit resmini yapan bütün kıt'alar yine aynı yürüyüş sırası ile belediye caddesinden ve halkevi önünden dolaşarak eski yerlerini alacaklardır.

7- Geçit resminden sonra cumhuriyet alanına konulacak halk kürsüsünde aşağıda adları yazılı zevat konferans ve söylev vereceklerdir.

A- Öğretmen Lütfullah Kantek

B- Öğretmen Özcan San

C- Ortaokulla, Gazipaşa ilkokullarından birer kız, birer erkek çocuk söz söyleyecekler.

8- Söylevlerden sonra kıt'alar ve okullar şehir içinde belediye caddesini takip ederek şarkılar söyleyerek yerlerine gideceklerdir.

9- Saat 13,5 da ortaokulda müsamere verilecektir.

10- Gece cumhuriyet alanında toplanılarak milli oyunlar ve eğlenceler yapılacak ve saat 19'da jandarma kıt'ası ve halk örgütleri meşalelerle Gedikli Hasan Çavuş kumandasında fener alayı yapacaklardır. Fener alayından sonra getirilen hava fişekleri ile cumhuriyet alanında şenlikler canlandırılarak, oyunlar devam edecektir.

11- Saat 20'de belediye tarafından bayram şerefine bir şölen verilecektir. 12- 30 Teşrinievvel günü alanda gene milli eğlenceler, oyunlar yapılacaktır. Saat 14'te halkevinde umuma mahsus bir konser verilecektir.

13- Bu programın tatbikine Emniyet Memuru J. Bölük Komutanı memur edilmişlerdir." (Gümüşeli, 29 Birinci Teşrin 1936).

Gümüşhane'de 1937 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Ekim ayının ilk gününde il ve ilçe kutlama komisyonları toplanarak işe başlamıştır. Bayramdan iki gün önce de yapılacak işlere ve törene ait program Gümüşhane Valiliği'nin matbaasında basılarak bütün dairelere, nahiye ve köylerle ilçelere ve örgütlere tebliğ edilmiştir. Ayrıca kasaba ve köylerin de kendilerine göre bir program hazırlamaları bildirilmiş ve gereği yapılmıştır (Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937). Valilikçe basılan ve ilgili yerlere tebliğ edilen program şu şekildedir:

"1937 Cumhuriyet Yıl Dönümünün Kutlama Programı

1- Cumhuriyet bayramı bu yılda pek ziyade renkli, ışıklı ve sesli olacaktır. Bu esasa göre bütün devlet daireleri, kışlalar, polis ve jandarma karakolları, okullar, yerel müesseseler, bankalar, evler, mağazalar, gazino, otel ve emsali yapılar; çam veya meşe yaprakları, bayraklar ve beyaz kurdelelerle süslenecektir. Buna ait hazırlık bayramdan en az iki gün evvel ikmal edilmiş olacaktır ve 28/10/937 günü saat 12'de süsleme işi bitmiş bulunacaktır.

2- Hükümet Konağının ön ve yan cepheleri yukarıdaki izahat dairesinde süsleneceğinden her daire kendisine ait odaların cephelerini mümkün olduğu kadar süslemek mecburiyetindedir.

3- Taklar aşağıda yazılı müesseseler tarafından kurulacaktır:

A- Merkez Jandarma Karakolu tarafından Daltaban'da Jandarma Karakol binasının önünde (karakol komutanı şimdiden hazırlık yapacaktır)

B- Ticaret odası tarafından köprübaşı polis karakolunun önünde (karakol komiseri bizzat takip ederek şimdiden hazırlığa başlayacaktır.)

C- Halkevi namına, halkevinin önünde yapılacak tak, başkan tarafından şimdiden ihzar ettirilecektir. Cumhuriyet alanının giriş ve çıkış yerleriyle hükümetin bahçe kapısı önlerinde ve üç tak kurulacaktır, bu taklar belediye reisi tarafından yaptırılacaktır.

4- 29 İlkteşrin sabahında Gümüşeli Gazetesi; inkılâp ve istiklâlimizin büyük değer ve önemini anlatacak konular ve yazılarla hususi bir nüsha halinde çıkararak meccanen dağıtılacaktır.

5- Köylerde 29 ilkteşrin günü saat 10'de bütün halk Cumhuriyet alanlarında toplanacaklardır, tam saat 10'da köyün en yaşlı adamı bayrağı önceden hazırlanmış olan direğe çekecektir. Bu sırada halk cephesi sancağa karşı ikişer ikişer dizili ve başları açık olmak üzere hazır ol vaziyetinde duracaklardır. Bayrak çekme merasiminin sonunda okulu olan köylerde öğretmenler, Cumhuriyetin feyizleri, istiklâl ve inkılâp savaşlarımızın önemli sonuçları hakkında birer konferans vereceklerdir. Bundan sonra halk birbiriyle bayramlaşacaktır. Daha sonra milli oyuncular ve danslarla eğlencelere devam edilecektir. (Programın köylerde tatbiki için Merkez Jandarma B.K. şimdiden gerekenlere icap eden emirleri verecek Cumhuriyet alanlarının temizletilmesi, etrafının dallar ve bayraklarla süslenmesi ve alanı olmayan köylerde bu maksada elverişli birer alan hazırlattırılarak neticesi bir raporla makama bildirilecektir.)

6- Nahiye müdürleri beşinci maddedeki izahat dairesinde kendilerine bağlı köylerde bayram tören

ve şenliklerini yaptırarak bayramın sonuncu günü akşamı mufassal bir raporla tören ve şenliklerin nerelerde tatbik edildiğini ve hangi köylerde kimler tarafından konferanslar verildiğini bildirecek ve verilen konferansların bir örneğini bu raporla birlikte vilayet makamına yollayacaklardır.

7- Her yerde davul, zurna, bando ve sazlardan istifade edilecektir.” (BCA, 490.01.1144.15.1.18).

Cumhuriyet’in 14. yıl dönümü olan 1937’deki Cumhuriyet Bayramı kutlamaları, parlak ve olgun bir programla şehir, kasaba ve köylerde bütün halkı ilgilendiren bir coşkunlukla kutlanmıştır. 28 Ekim 1937 sabahı şehrin süslemesiyle işe başlanarak tüm şehir Türk bayraklarıyla donatılmıştır (Fıçıncı, 2013). Taklar kurulmuştur. 29 Ekim sabahı il ve ilçe merkezlerinde saat 9’da, köylerde ise saat 10’da yapılan törenden sonra, Cumhuriyet meydanlarında toplanan atlı, yaya askerler ve öğrenciler, halk safları önünde sıralanarak bayram kutlamasını gerçekleştirmişlerdir. Cumhuriyet sevgisini arttıracak konuşmalar yapılmış, resmi geçit ile töreni yapılmıştır (Fıçıncı, 2013).

Gümüşhane İl Yönetim Kurulu Başkanlığı adına Vali ve C.H.P. Başkanı, Cumhuriyet Bayramı’nın 14. yıl dönümü kutlamaları dolayısıyla Dahiliye Vekâleti ve CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği raporda, Gümüşhane’deki bayram kutlamalarını anlatmaktadır. Raporun bir bölümü şu şekildedir;

“1937 Cumhuriyet yıl dönümü, geçen yıllarda daha parlak ve olgun bir programla şehir, kasaba ve köylerde bütün halkı ilgilendiren bir coşkunlukla kutlanmıştır.

Birinci Teşrinin ilk gününde il ve ilçe kutlama komisyonları örneğinde yazılı olduğu tarzda, toplanarak işe başlamış ve bayramdan iki gün evvel, yapılacak işlere ve törene ait örneği ilişik program vilayet matbaasında basılarak, bütün dairelere, nahiye ve köylerle ilçelere ve örgütlere tebliğ edilmiştir. Ayrıca kasaba ve köylerinde kendilerine göre birer program hazırlamaları bildirilmiş ve gereği yapılmıştır.

28 Birinci Teşrinin 937 sabahı süsleme işine başlanarak saat 12 de her yerde, programlarında yazılı olduğu tarzda resmi, hususi bütün binalar yeşilliklerle süslenmiş, Taklar kurulmuş ve tam bu saatte verilen işaretle Türk bayrakları çekilmiştir.

Akşam ortalık kararırken her tarafta özel ve manalı şekillerde asılmış ışıkların pırıltısı ve ışıkla yazılmış vecizelerin dalgası, gözleri kamaştırıyor ve yer yer Cumhuriyet alanlarında toplanan halk coşkun bir taşkınlıkla milli oyunlar ve fener alaylarıyla sevinçlerini izhar ve bayramı tesit ediyordu ve bu hal, 29 ve 30 gecelerinde gittikçe artan bir sevinç ve neşe içinde böylece devam etmiştir.

29 Ekim Sabahı: İl ve İlçe merkezlerinde saat 9’da ve köylerde saat 10’da kabul resminden sonra Cumhuriyet alanlarında toplanan kıt’alar, okullar, atlı ve yaya halk safları önünden geçilerek programda yazılı olduğu üzere, Cumhuriyet sevgisini arttıracak kısa söylevlerle Bayramları kutlamış ve geçit resmi ile törene son verilmiştir” (BCA, 490.01.1144.15.1.12).²

Törenden sonra halk kürsüleri faaliyete başlamıştır. Kürsülerde konferanslar verilmiştir. Gümüşhane’de 1937 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamaları kapsamında dikkat çeken hususlardan biri de halk kürsüleri tarafından konferansların ilçelere, köylere varıncaya kadar yapılmış olmasıdır.

Gümüşhane’de Kültür Direktörü Vehbi Okay tarafından “Cihan Harbinin Son Günlerinde Ölümün ve Yurdun Durumu”, “Cumhuriyet’in 14. Yılındaki Varlığımızın Mukayesesi” ile “Saltanatın Milli Bünyemizde Açtığı Yaralar”, “İstiklâl ve İnkılap Savaşımız”, “Cumhuriyetin Feyizleri İle Kültürel Kalkınma” konuları üzerine iki konferans verilmiştir. Ayrıca, Ortaokul YarDirektörü Lütfüllah Kantek tarafından “Cumhuriyet Devrinde Yurdun ve Ulusun Elde Ettiği Varlıklar” konulu konferans verilmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.13; Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937).

Haşara (Yeşildere), Hayekse (Aktutan), Mavrangel (Çamlıköy), Tekke, Edre (Dörkonak) köylerinde de köy öğretmenleri tarafından “Mutlakiyet ve Cumhuriyet Rejimlerinin Farkları, Cumhuriyetin Üstünlüğü”, “Türkiye Cumhuriyeti’nin 14 Yıllık Verimi” konularında konferanslar düzenlenmiştir

² BCA, 490.01.1144.15.1.12; Gümüşhane Valiliği’nin resmi gazetesi olan Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937 tarihli ve 316 no’lu sayısında Valiliğin bu raporunda belirttiği hususları, “Cumhuriyet Bayramı Şehrimizde ve Vilayetin Her Köşesinde Emsalsiz Bir Şekilde Kutlandı” başlığı altında aynen yayınlamıştır. Bkz. Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937, s. 1 ve 4.

(BCA, 490.01.1144.15.1.13; Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937).

Kelkit'te, Kültür İşyari Ziya Öztürk "*Cumhuriyet'in İyilikleri, Saltanatın Fenalıkları*", Tılısbık Köyü Baş Öğretmeni Mehmet Atay "*Cumhuriyet'in Ne Kadar Fedakârlıkla Kazanıldığı*", Kaymakam Celal Değer "*Cumhuriyet İdaresinde Kelkit*", Tahrirat Kâtibi Hulusi Özbek "*Cumhuriyetle Saltanatların Farkları*" konularında konferanslar vermişlerdir (BCA, 490.01.1144.15.1.14; Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937).

Şiran'da, Kültür İşyari Zihni Erdem, "*İstibdadın Karanlık ve Cumhuriyet'in Kutlu Günleri*" konularında, Şiran'ın Çalğan, Korzaf, Seydibaba, Kozağaç köyleri öğretmenleri de yine aynı mevzularda konferans vermişlerdir. Torul'da Namık Kemal Okulu Öğretmeni Şahap tarafından "*Saltanatın Seyyeleri ve İstiklâl Savaşımız*", Kültür İşyari İhsan Bey tarafından da "*Yapılan Faydalı İnkılâplar*" konulu konferanslar verilmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.14; Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937). O dönemde Gümüşhane'nin ilçesi olan Bayburt merkezde de Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla Cumhuriyetin kazanımlarını anlatan altı konferans düzenlenmiştir. Bayburt'un Hart, Sünür, Çıpınıs, Pulur, Kisanta, Loru ve Niv köylerindeki öğretmenler tarafından da "*Cumhuriyet İdaresinde Köylü, Cumhuriyet'in Köylüye Bahşettiği İyilikler*", "*14 Yılda Türkiye'de Yapılan İşler*" konularında konferanslar verilmiş (BCA, 490.01.1144.15.1.13; Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937) ve köylü aydınlatılmıştır.

Cumhuriyet Bayramı'nın 14. yılı dolayısıyla Gümüşhane Halkevi Şubesi tarafından merkezde "*Gavur İmam*", Torul ilçe merkezinde ise "*Kızıl Çağlayan*" piyesleri büyük bir kalabalık huzurunda temsil edilmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.14; Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937). Gümüşhane merkezdeki müsamereler 30 Ekim günü ortaokulda düzenlenmiştir (Gümüşeli, 29 İlkteşrin 1937), İstiklâl Savaşı'nı konu edinen ve Cumhuriyet'in onuncu yıl dönümünde yazılıp bastırılan bu eserler Gümüşhane'de düzenlenen müsamerelerle halka sunulmuştur.

Gümüşhane merkezde 29 Ekim akşamı 200 kişilik resmi bir balo verilmiştir. Balo, "*çok cazip, nezih ve neşeli olarak*" geç vakte kadar devam etmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.14.) Cumhuriyet Bayramı balosu Vali Ferit Nomer tarafından, Belediye salonunda tertip ettirilmiştir. Davetiyeler, Cumhuriyet Bayramı'ndan üç gün önce tevzi edilmiştir (Gümüşeli, 29 İlkteşrin 1937) . 30 Ekim 1937 akşamı da Gümüşhane Belediye salonunda "*şimdiye kadar emsali görülmemiş bir derecede mükemmel*" bir çocuk balosu verilmiştir. Baloya, 100 kadar kız ve erkek çocuk katılmıştır (BCA, 490.01.1144.15.1.14; Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937).

Gümüşhane Valisi, Dahiliye Vekaleti ve CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği raporda Gümüşhane'deki 1937 yılı bayram kutlamalarında milli oyunlar, rontlar oynandığı, Traje Nomer tarafından bir söylev verildiği, bayram törenine İstiklâl Marşı'yla başladığı, Onuncu Yıl Marşı'yla son verildiği anlatılmaktadır (BCA, 490.01.1144.15.1.15; Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937). Gümüşhane'de Cumhuriyet alanlarında ve köylerde sabahlara kadar muhtelif oyun ve eğlencelerle bayram kutlanmış, bayramın ilk gününde Atatürk'e, Kurultay başkanlığına ve Başvekâlete, Genel Sekreterliğe her taraftan tebrik telgrafları çekilmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.15; Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 1937).

Gümüşeli gazetesi bayram günü özel bir şekilde çıkarılmıştır. Bir nüshası da merkeze gönderilen rapora ilişik olarak sunulmuştur (BCA, 490.01.1144.15.1.28.). Gümüşeli'nin bayram günü çıkarılan nüshası parasız olarak dağıtılmıştır (Gümüşeli, 29 İlkteşrin 1937). İlk sayfası renkli olmak üzere altı sayfa çıkarılan Gümüşeli'nin ilk sayfasında Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük bir Görselgrafına yer vermiştir.

Gazete, Cumhuriyet Bayramı'nın 14. yıl dönümünü, "*29 İlkteşrin Bayramı; Türk'ün Varlığını İstiklâlini Ebedileştiren Bu Büyük Günü'nün 14.cü Yıldönümü Necip Türk Ulusuna Kutlu Olsun*" şeklinde, kırmızı renkteki yazısıyla okurlarına duyurmuştur (Gümüşeli, 29 İlkteşrin 1937).

Gazete aynı zamanda ilk ve altıncı sayfalarında, Gümüşhane'den sorumlu Üçüncü Umumi Müfettişi Tahsin Uzer'in "*Cumhuriyet'te Doğru*" adlı raporuna, yazısına yer vermiştir. Gazete, Tahsin Uzer'in "*İşte 18 yıl önce Erzurum şahikalarından yükselen kurtuluş gökremesi sahibinin Doğuda*

bugünkü büyük eseri” şeklindeki yazısını ilk sayfasında başlık olarak kullanmıştır (Gümüşeli, 29 İlkteşrin 1937).

Gümüşeli gazetesinin 29 Ekim 1937 tarihli sayısında aynı zamanda R. Bozkurt’un “*Cumhuriyetimizin 14 üncü Mes’ut Yıldönümünü Kutlularken*” başlıklı yazıya yer verilmiştir. R. Bozkurt yazısında “*Cumhuriyet idaresinin Türk milletine, milletlerarası kazandırdığı maddi, manevi yüksek mevki ve şerefin kıymetinin hiç bir şeyle ölçülemeyecek kadar büyük olduğunu*” vurgulamıştır (R. Bozkurt, “*Cumhuriyetimizin 14 üncü Mes’ut Yıldönümünü Kutlularken*”, Gümüşeli, 29 İlkteşrin 1937).

Gazete o günkü sayısının şiir ve edebiyat köşesinde ise “Atatürk” adlı bir şiir yayınlamıştır. Beş dörtlükten oluşan şiir, şu dörtlülle son bulmaktadır:

“Sultanı kovdurdu, kurtuldu millet

Medrese olmuştu, kara bir kuvvet,

Boğdurup onu da, kalmadı illet.

Yurtta cumhuriyet kuran Atatürk.” (Gümüşeli, 29 İlkteşrin 1937).

Gümüşhane’de 1938 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Atatürk döneminin son Cumhuriyet Bayramı olan 15. yıl kutlamalarına özel bir önem verilmiştir. Cumhuriyet’in 15. yıl dönümü, tüm yurttan coşkuyla kutlanmıştır. Tek parti olan C.H.P. Genel Sekreterliği valiliklere ve diğer kurumlara bayramın büyük bir özenle kutlanması için talimatlar göndermiştir.

C.H.P. Genel Sekreterliği 8.8.1938 tarihli ve 8-1224 sayılı emirname yayınlamaya bayram kutlamaları için gerekli hazırlıkların yapılmasını istemiştir. Gümüşhane ve ilçelerinde de bayram hazırlıkları haftalarca önce başlatılmıştır. “Kutlama Komiteleri” hazırlıklarını sürdürmüştür. Şiran parti başkanı, 8.9.1938 tarihinde Genel Sekreterliği’ne gönderdiği yazıda, “*15. Cumhuriyet Bayramı’nda cadde, sokak, bina yüzlerinin süslenmesi için ve inkılabımıza ait vecize ve talimatname alındığını işe başlandığını*” arz etmiştir (BCA, 490.01. 1144.15.1.10.). Yine Gümüşhane Valisi ve aynı zamanda C.H.P. Başkanı da olan Ferit Nomer, 21.09.1938 tarihinde, Ankara C.H.P. Genel Sekreterliği’ne gönderdiği telgrafta “*İl ve mülhakatta kutlulama komutalarının hazırlıklarına faaliyetle devam etmekte olduklarını*” arz etmiştir (BCA, 490.01. 1144.15.1.11.).

Gümüşhane merkezde, Cumhuriyet’in 15. yıldönümü kutlama programı şu şekildedir;

“Cumhuriyetin 15 inci Yıldönümü Kutlulama Programı

1- Bütün devlet daireleri, kışlalar, polis ve jandarma karakolları, okullar, bankalar, evler, mağazalar, gazino, otel ve emsali yapılar; çam ve meşe yapraklar, bayraklar ve beyaz, kırmızı kandelalarla süslenecektir.

2- Hükümet konağının ön ve yan cepheleri yukardaki izahat dairesinde süsleneceğinden her daire kendisine ait odaların cephelerini mümkün olduğu kadar süslemek mecburiyetindedirler.

3- Taklar aşağıda yazılı yerlerde kurulacaktır:

A) Daltaban’da merkez jandarma karakolu önünde

B) Ticaret odası ve spor kulübü önünde

C) Belediye önünde

D) Cumhuriyet caddesinde Hükümet konağı karşısında

E) Vali konağı karşısında transit yol üzerinde

4- 29 İlkteşrin sabahında “Gümüşeli” gazetesi; inkılâp ve istiklâlimizin büyük değer ve önemini anlatacak konular ve yazılarla hususî bir nüsha halinde çıkarılarak parasız dağıtılacaktır.

5- Köylerde 29 ilkteşrin günü saat 10’da bütün halk Cumhuriyet alanlarında toplanacaklar, tam saat 10’da köyün en yaşlı adamı bayrağı önceden hazırlanmış olan direğe çekecektir. Bu sırada halk cephesi sancağa karşı ikişer ikişer dizili ve başları açık olmak üzere “hazırol” vaziyetinde

duracaklardır. Bayrak çekme merasiminin sonunda okul olan köylerde öğretmenler, Cumhuriyetin feyizli ve istiklâl savaşımızın önemli sonuçları hakkında söz söyleyeceklerdir.

6- Nahiye müdürleri 5'inci maddedeki izahat dairesinde kendilerine bağlı köylerde bayram törenleri hakkında bayramın sonuncu akşamı Vilâyet makamına birer rapor vereceklerdir” (Gümüşeli, 29 1.Teşrin 1938).

Valiliğin, Gümüşhane merkezdeki tören programı da Gümüşeli gazetesinde aynen yayınlanmıştır (Gümüşeli, 29 1.Teşrin 1938). Tören programı kapsamında 29 Ekim 1938 günü saat 9,5 da Vilayet makamında teşrifat nizamnamesine göre kabul töreni yapılmıştır. Kabul töreni Emniyet Amirliğince idare edilmiştir.

Bayram kutlama töreni ise Cumhuriyet alanında yapılmıştır. Malûl gaziler, yedek subaylar, kıtalar, hava kurumu, çocuk esirgeme, Kızılay, ticaret odası ve esnaf örgütleri ve halk, Cumhuriyet alanında yerlerini almıştır. Gümüşhane Valisi, vilayet makamındaki resmi kabul töreninden sonra Cumhuriyet Meydanı'na gelerek, her grubun başında durarak “Cumhuriyet ve inkılâp sevgisini besleyecek kısa sözlerle” herkesin bayramını kutlamıştır (Gümüşeli, 29 1.Teşrin 1938).

Sonra, Merkez Jandarma Bölü Komutanı tarafından verilen komuta ile “hazırol” vaziyeti alınarak, okullar ve halk tarafından İstiklâl Marşı ve sonra Onuncu Yıl Marşı okunmuştur. Yine Merkez Bölü Komutanının verdiği komuta ile tertip sırasıyla resmi geçit yapılmıştır. Geçitten sonra gruplar tekrar yerlerini almıştır. Gazipaşa İlkokulu Başöğretmeni Fahri Akagün ve Fevzipaşa Okulu Öğretmeni Şükrü Altan tarafından halk kürsüsünde istiklâl ve inkılâbımızın önemi hakkında bir söylev verilmiştir. İlk ve ortaokuldan birer kız ve birer erkek çocuk tarafından manzumeler okunmuştur (Gümüşeli, 29 1.Teşrin 1938). Gümüşeli gazetesinin bayram günü sayısı inkılâp ve istiklâlimizin büyük değer ve önemini anlatacak konular ve yazılarla çıkarılarak halka parasız dağıtılmıştır.

Gümüşeli gazetesi 29 Ekim 1938 günü manşetinde “*Bu Büyük Gün, Büyük Milletimize Kutlu Olsun*”, “*On Beşinci Yıl*” başlıklarını kullanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün Görselğrafına yer vermiş ve Cumhuriyet'le ilgili güzel sözlere yer vermiştir. Bunlar; “*En büyük eserimiz Cumhuriyetimizdir, “Türk genç! Atatürk Cumhuriyeti sana emanet etti”, “Türk kadını, en büyük inkılâpçıyı sen doğurdun”, “Atatürk bizim, biz Atatürk'ün”* (Gümüşeli, 29 1.Teşrin 1938) şeklindedir. Gazetede ayrıca Cumhuriyet'in on beşinci yıldönümü münasebetiyle 29 Ekim günü tedavüle konulmak üzere “altı kıymetten mürekkep serisi 39,5 kuruşluk bir seri hatıra pulu” yeni hatıra pulları bastırıldığı (Gümüşeli, 29 1.Teşrin 1938) da Gümüşhane halkına duyurulmuştur.

Gümüşeli'nin 29 Ekim 1938 tarihli sayısında, Gümüşhane Valiliği'nin ve Gümüşhane Belediyesi'nin 15 yıl içinde ilde yaptırdığı işleri gösteren cetveller, tablolar yayınlanmıştır (Gümüşeli, 29 1. Teşrin 1938). Gümüşhane şehriden, Görselğraflara yer verilmiştir. Hatta Cumhuriyet'in on beşinci yılı dolayısıyla bayramdan önce açılış törenleri de yapılmıştır. Gümüşhane'nin Kale nahiyesinde, 27 Ekim'de Jandarma Numune Karakolu'nun açılış yapılmış ve açılışa Vali Ferit Nomer, İl Jandarma Komutanı Binbaşı Ali Rıza Gürsoy, Nahiye Müdürü B. Mehmet Ali Binokay katılmıştır. Açılışta Türk Bayrağı merasimle çekilmiş ve “*Cumhuriyet idaresinin feyizli mesaisinden*” bahsedilmiştir (Gümüşeli, 29 1. Teşrin 1938) .

Cumhuriyet Bayramı'nda “Çocuklar için köşe başlarında salıncaklar, eğlenceler ihzar ve tertip ettirilmiştir.” (BCA, 490.01.1144.15.1.8.). Halkevi'nin İçtimaî Yardım Komitesi Başkanı Münire Nomer'in ve beraberindekilerin çalışmalarıyla okula giden 60 fakir çocuğa elbise ve ayakkabı yaptırılmış ve fakir çocuklar 29 Ekim günü giydirilmiştir. Ayrıca Gümüşhane Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından da ayrıca 100 kat elbiselik keten ve 40 çift lastik aynı gün fakir çocuklara tevzi edilmiştir (Gümüşeli, 29 1. Teşrin 1938).

Gümüşhane Valiliği ve C.H.P. İl Yönetim Kurulu Başkanlığı, Dahiliye Vekaleti ve C.H.P. Genel Sekreterliğine, 2.11.1938 tarihinde gönderdiği yazıda Cumhuriyet Bayramı'nın örneğine göre kutlandığını rapor etmiştir. Rapor şu şekildedir (BCA, 490.01.1144.15.1.6; 490.01.1144.15.1.7; 490.01.1144.15.1.9.);

“Dahiliye Vekaleti ve C.H.P. Genel Sekreterliğine

1- On beşinci Cumhuriyet Bayramına Teşrinievvelin 28.inci Cuma günü saat 13’de başlanarak gerek merkez ve gerek mülhakat komiteleri faaliyete geçirilmiş ve ilk iş olarak resmi ve hususi müesseselerin süslenilmesine ve umumî caddelerle yol ve geçitlerin tanzim ve tavsiyesine başlatılmış ve bir taraftan da polis, jandarma ve askerlik şubesi gibi teşekküllerin mensup ve efradı ve bütün mekteplerin talebesi denemelerle Bayram günü için hazırlanmışlardır. Program ve krokilerin tanzim, ihzar ve tevzi işleri istikmal olunmuş ve köy törenleri için de gereken tebliğ ve direktifler verilmiştir.

Ulu Önder ATATÜRK’ün ve vecizelerinden bu büyük gün için seçilenler kırmızı zemin üzerine akyazı ile hazırlanmış ve en münasip yerlere astırılmıştır.

Merkezlerin Bayraklar, yeşil dallar ve kısmen kurdelelerle tezyini başarılmıştır.

2- Cumhuriyetin iyiliklerini duyuracak v anlatacak vasıtalarından bilhassa öğretmenler arasında tevzi olunan hitabeler ve milli ruhun birer ifadesi olan malzemeler tertip ve tefrik ettirilmekle beraber vilayetin resmi gazetesi; fevkalade bir nüsha halinde çıkartılmış ve bütün köylere kadar tevzi ettirilmiştir.

İrat ve irşat olunan hitabe ve manzumeler; ruhu millînin birer vecize vuzuhundaki ifadelerini ihtiva edenlerinden intihap bulunmak suretiyle öğretmen ve ortaokul öğrencilerinden inşaat kabiliyetleri olgun bulunanlara okutulmuştur. Bayrama takaddüm eden haftalar içinde konservatuardan geri dönen öğretmenlerimizin idaresi altında hazırlanmış olan halkevi bando takımının bu büyük gün için hazırladığı bir seri dahilindeki marşlar; sesli hareketlerin nazımı olacak şekilde çalınmış ve dinlenmiştir.

Sabit ve hareket mihverî etrafında bütün halkın candan ilgisi ve mütehalikâne iştiraki sureti ile devlet teşkilatına mensup bütün arkadaşların vakur ve beşuş tavırlarla tespit olunan tezahürat memnuniyete şayan bir dereceyi bulmuştur. Töreni müteakip kadın, erkek her sınıf ve kütlenin candan tezahüratı içinde her müessese, her kurul ve her ocak tam bir Bayram manzarası yaşatılmıştır.

Komiteler ve Ödevler

3- Vilayetin riyaseti altında faaliyete geçen kutlama komitesi tarafından tespit olunan esaslar dahilinde Bayramdan evvel gerek kaza ve nahiye komitelerine ve gerek diğer resmi teşekküllerle hususî müesseselere icap eden talimat verilmiş ve tatbikatın müstemirren olan her türlü esbap ve vesail nazarı dikkate aldırılmıştır.

4- Törenlerin yapılma şekilleri ve yerleri ile gösteriler hakkında komitenin esaslarını tespit ettiği programın vilayet matbaasında teksiri sureti ile her teşekküle ve her tarafa tevzili temin olunmuş ve ayrıca vilayet gazetesi ile Bayramdan haftalarca evvel bütün köylere varıncaya kadar Bayram hazırlıkları yaydırılmış ve anlatılmıştır. 5- Şehir ve kasabalar ile merkezlere yakın köyler dahil olduğu halde halkın mütekâsif olduğu her bucakta on beşinci Cumhuriyet Bayramına layık süslemeler için mümkün olan tertibat aldırılmış ve Bayraklar, taklar ve yeşil dallar temini sureti ile köylere varıncaya kadar süsleme işi ehemmiyetle takip olunmuş ve başartılmıştır.

6- Parti genel sekreterliğinden sureti hususiyede gönderilmiş olan vecizeler; kırmızı zemin üzerine (alınan numunesine uygun) beyaz harflerle yazdırılarak bütün taklar be bantlarla süslenmiş ve Bayram bitince saklanmak için kaldırılmıştır.

7- Yukarıda arz edilen tak’lardan bir kısmı, mevcut olanların yeni baştan ıslahı ve kısmen on beşinci Bayrama muhtas bir şekli ifade edecek halde yaptırılmış ve yerlerinin de bir plan gözetilmek suretiyle en işlek ve en geniş mesahaları işgal etmesi düşünülmüş ve keyfiyetleri düşünülmüş ve hazırlıklar buna takip olunmuştur.

8- Başta Devlet memurları olduğu halde hemen herkes Bayramlık ve yeni elbiseler ile muayedeyle iştirak etmişlerdir.

Eşimin riyaseti altında hayırperver bayanların geceli gündüzlü mesailer ile yoksul ve kimsesiz

- (60) çocuk için Bayramlık birer kat elbise, kundura ve çorap hazırlanmış ve Bayram günü bu yavrular giydirilmiştir. Aldıran Görselğraflardan iki tanesi eklenerek sunulmuştur.
- 9- Parti mensuplarının kâffesi altı oklu madeni rozetleri yakalarında taşımakta idiler, Hariçten tedarik imkânını bulanlar da, o gün göğüslerini bu aziz remizlerle süslemişlerdi.
- 10- Süsleme ve donanma işleri geçen maddelerde arz olunmuştur.
- 11- Tören programına göre tanzim olunan kroki yine vilayet matbaasında teksir ve tevzi ettirilmiştir.
- 12- Tören alanı esasen derli toplu olduğu için ayrıca tribün yaptırılmasına kutlama komisyonunca lüzum görülmemiştir.
- Tanzim olunan krokiye göre bütün daire amir ve memurları, Halk mümessilleri, askeri ve sivil emekliler, malûl gaziler ve kadın grupları arasında şehit anaları ahzı mevki etmişlerdir.
- Süsleme ve donanma13- Yukarıdaki sıraya göre dahi arz edilmiş olduğu üzere gerek merkezlerdeki alâkadar müesseselerin, resmî ve hususî emakinin ve gerek mülhakatta ve köylerde mevcut olan resmi ve hususi binaların yapraklar ve yeşil dallarla süslenmeleri daha evvelden temin edilmiş ve ettirilmiştir.
- 14- Çocuklar için köşe başlarında salıncaklar, eğlenceler ihzar ve tertip ettirilmiştir.
- 15- Tenviratın mevcut radyo lambaları, fenerlerle yapılması program arasına alınmış ve tertip ettirilmiştir.
- 16- Törene halk kitleleri toplu bir halde ve geniş ölçüde tamamen iştirak etmişlerdir. En temiz ve en şuurlu heyecan ve sevinçleri ifade edecek bütün vaziyetlerle karşılaşmış ve kadınların çarşaf ve peçeden uzaklaştıkları bir kez daha tezahür etmiştir.
- Törendeki durumu hemen herkes kendisi için bir vazife şeklinde izhar eylemiştir.
- 17- Devlet namına hükümet konağında yapılan kabul töreninde teşrifat programına göre bütün memurin ve teşekküllerin tebrikleri kabul edildikten sonra Cumhuriyet meydanında hazırlanan krokiye göre bütün grupların ve inkılap sevgisini besleyecek sözlerle herkesin Bayramı kutlanmış ve bunu müteakip programa göre geçit resmi yapılmıştır.
- 18- Mevcut ve mahdut radyolardan gerek eshabı ve gerek ilgi gösterenler istifade etmişlerdir.
- 19- Hem törenin icra edildiği saatlerde ve hem törenden sonra grup halindeki yurttaşların buldukları yerlerde ayrı ayrı Bayramları tebrik edilirken kendileri ile samimi temaslarda ve sevinçli hasbihallerde bulunmuş ve riyasetin altında il yönetim kurulundan bir heyetle Tekke köyü ile Kale nahiyesi merkezine gidilerek aynı suretle Cumhuriyetin faziletlerinden bahsedilmiş ve halka şeker ve sigara dağıtılmış ve halkevinden sosyal ve köycülük komitesi başkan ve azalardan mürekkep bir grup da yirmi kilometre mesafedeki ve Erzincan yolu üzerindeki Pirahmet köyüne ev Trabzon yolu üzerindeki 8. kilometredeki Beşkilise köyüne gidip halkımızla Bayramlaşmışlar ve halka şeker ve sigara dağıtmışlardır.
- 20- Daha evvelden seçilen halk hatipleri tarafından muhtelif yerlerde 29 ve 30 uncu günlerde köylerde söylevler verilmiştir. 21- On beşinci yılda Gümüşhane adlı broşürün yirmi beş nüshası parti genel sekreterliğine postaya verilerek sunulmuş ve beş nüshası da Dahiliye Vekaleti celilesine takdim edilmiştir.

Saygılarımla arz ederim.

Gümüşhane Valisi ve C.H.P. Başkanı”

Cumhuriyet Bayramı'nda halkla bayramlaşmaya özen gösterilmiştir. Hem törenin icra edildiği saatlerde ve hem törenden sonra, grup halindeki yurttaşların buldukları yerlerde, ayrı ayrı bayramları tebrik edilmiştir. Gümüşhane Valiliği il yönetim kurulundan bir heyet Tekke köyü ile Kale nahiyesine giderek Cumhuriyetin faziletlerinden bahsetmiş, halka şeker ve sigara dağıtmıştır. Gümüşhane Halkevi'nin, sosyal ve köycülük komitesi başkan ve üyelerinden oluşan bir grup da Pirahmet ve Beşkilise köylerine gidip halkla bayramlaşmıştır (BCA,490.01.1144.15.1.8.).

15. yıl kutlama etkinlikleri kapsamında tüm vilayetlerde yapılan neşriyat faaliyetlerine Gümüşhane

Vilayeti de “Cumhuriyet'in 15 inci Yılında Gümüşane” adlı eserle katılmıştır (Karakaş, 2014). Vilayetlere dair ortaya çıkan bu eserler, büyük oranda vilayette oluşturulan kutlama komitelerinin teşvik ve desteği ile halkevleri ekipleri tarafından hazırlanmıştır (Okay, 1938; Karakaş, 2014). Gümüşane Halkevi'nin yayımlayabildiği bu kitap ise Vehbi Okay tarafından yazılmış ve tertip edilmiştir (Fıçıcı, 2013). Eserde, devlet büyüklerinin ve Gümüşane valisinin resimleri ilk başlarda yer almıştır. Daha sonra şehrin bayındırlık, imar faaliyetlerine, sosyal ve kültürel başarılarına, halkevlerinin faaliyetlerine, eğitim işlerine dair bilgiler Görselğraflarla ayrıntılandırılmıştır (Okay, 1938).

Gümüşane'de 1939 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Tek parti döneminde C.H.P. Genel Sekreterliği tarafından vilayetlere Cumhuriyet'in 16. yıl dönümü dolayısıyla “Kutlulama Talimatları” gönderilmiştir. Gümüşane Valisi N. M. Tosun da C.H.P. Genel Sekreterliğine 6.10.1939 tarihinde çektiği telgrafta “Cumhuriyetin 16 ıncı yıl dönümü münasebetiyle alınması gereken tedbirlere, hazırlıklara” kendilerine gönderilen “kutlulama talimatı dairesinde” başlanmış olduğunu bildirmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.4.) .

Gümüşeli gazetesi 29 Ekim 1939 tarihli sayısında Cumhuriyet Bayramı kutlama programını ve krokisini yayınlamıştır. Memduh Tosun'un “Büyük Bayram” başlıklı yazısına ilk sayfasında yer vermiştir. “Egemenlik ulusundur” yazısını yazmıştır.

Kutlama programı da gazetede “16 ıncı Yıl Cumhuriyet Bayramı Kutlulama Programı” (Gümüşeli, 29 Birinciteşrin 1939) başlığı ile yayınlanmıştır. 1939 yılında “Kutlulama Komitesi Başkanı” Vali N.M. Tosun' dur. Kutlulama Komitesi, Cumhuriyet Bayramı'nı aşağıdaki esaslar dairesinde kutlayacaktır;

“1) Bayram, 28 Teşrinievvel 1939 saat 13'te başlayıp 30 uncu günü saat 24'te bitecektir.

2) Resmi daireler, okul binaları, teşekküllere mahsus binalar, mağazalar, dükkanlar, kahveler, oteller ve evler 28 Teşrinievvel 1939 günü saat 13'te, evvelden hazırlanmış olan yeşillikler ve bayraklarla manalı ve itinalı bir tarzda süslenmiş

3) Şimdiden Cumhuriyet Meydanı ve etrafı Belediyece mükemmel surette tamir edilerek temizlenecek ve krokide gösterilen yerlere taklar yapılmak üzere hemen hazırlığa başlanacaktır.

4) Nafia Müdürlüğü kendi dairesi önünde ve transit caddesi üzerinde bir tak ve Hususî Muhasebe Fuadiye'de dairesi önünde bir tak yaptıracaktır. Taklar şimdiden hazırlattırılacak birinci maddede yazıldığı zamanda kurulacaktır.

5) Caddelere, binaların cephelerine, Halkevi binasına C.H.P. Genel Sekreterliğinden gönderilmiş olan vecizeleri havi dövizler münasip şekillerde talik olunacaktır.

6) Bayramın devamı müddetince gece bütün binalar ve müesseseler tenvir edilecek ve getirtilen hava fişekleri Cumhuriyet meydanında Belediyenin memur edeceği kimseler tarafından yakılacaktır.

TÖREN:

7) Törene, 29.10.1939 günü saat 10'da başlanacaktır. Saat 9.30'da malüller, yedek subayları, jandarma ve polis kitaları, Ortaokul, Gazipaşa, Fevzipaşa, İsmetpaşa, Dumlupınar ilkokulları, sporcular, teşekküller, yaya ve atlı halk sıra ile planda gösterilen yerleri alacaklardır.

8) Aynı gün saat 9.30 ile 10 arasında Vilayet makamında bir resmi kabul edilecektir. Teşrifat nizamnamesine göre bu kabul resmi Emniyet Amirliği tarafından idare olunacaktır. 9) Resmi kabulden sonra Vali, maiyetindeki mevki komutanı ile C.H.P. Reisi oldukları halde Cumhuriyet alanına gelecekler ve bütün grupların önünden geçerek ve her grubun önünde durarak cumhuriyet ve inkılâp sevgisini besleyecek kısa sözlerle herkesin bayramını kutluladıktan sonra tribündeki mevkilerini alacaklardır.

10) Vali tribündeki mevkiini aldıktan sonra Halkevi bandosu tarafından İstiklal Marşı çalınacaktır. Marşı müteakip bütün gruplar tertip sırası üzerine geçit resmi yaparak dağılacaklardır.

11) Geçit resminden sonra halk Cumhuriyet alanında toplanacaktır. Belediye tarafından önceden getirilmiş olan davul ve zurna ile muhtelif yerlerde yerli oyunlar ve eğlenceler başlayacaktır.

12) Cumhuriyet alanının üst köşesine çocuklar için salıncak ve dönme dolap kurulacaktır.

13) Meydanda Halkevi tarafından bir halk kürsüsü kurulacak ve töreni müteakip öğretmen Özcan ve bir saat sonra öğretmen Ahmet Sargınalp ve ertesi günü öğleden önce başöğretmen Fahri Akagün ve öğleden sonra ortaokul tarih öğretmeni Hulusi Tanyeri tarafından birer konferans verilecektir. Arzu eden her vatandaş 24 saat önce kutlulama komitesine müracaat ederek mevzuunu bildirdikten sonra tayin edilecek kürsülerde söylev ve konferans verebilir. Bütün hatipler konferanslarını önceden hazırlayıp bir örneğini kutlulama komitesine verecektir. Hatipler sözlerinin sonunda Ebedi Şef Atatürk'ün söylevlerinden münasip gördükleri parçaları okuyacaklardır.

14) 28.10.1939 günü akşamı Halkevi'nde "Ateş" temsil edilecektir.

15) Tertip heyeti Halkevi idare heyetidir. Balo masrafları Hususi Muhaseben verilecektir.

16) 30.10.1939 saat 20'den 24'e kadar Cumhuriyet Meydanında milli oyunlar devam edecek ve jandarma kıtası fener alayı tertip edecektir. Fener alayı için gereken gazyağı belediyece verilecektir.

17) "Gümüşeli" gazetesi bayrama mahsus fevkalade nüsha çıkaracaktır.

18) Bayramın hitamını takip eden günün sabahında taklar ve bayraklar vesaire kaldırılmış bulunacaktır. 19) Bu program daire reis ve müdürlerine, Belediyeye, C.H.P. ile milli müesseselere ve okullara tebliğ edilmiştir. Programın alındığı tarih ve işe başlanıldığı komite başkanlığına bildirilecektir.

20) Vazifeler talimatta tasrih edilen zevat daireler tarafından veçhile yapılacaktır. Kutlulama Komitesi Başkanı Vali" (Gümüşeli, 29 Birinciteşrin 1940).

Cumhuriyet'in 16. yıl dönümü münasebetiyle radyoda verilen nutukları içeren kitaplar bayramdan sonra, Gümüşhane Valiliği'ne de gönderilmiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.1.) Ancak bu kitapların daimi surette kullanılmak üzere imal edilmiş olan torbalarının geri iadesi istenmiştir. Ancak iade edilen kitap torbalarının ağızlarının kesik ve parçalanmış olduğu görülmüştür. Zonguldak Mebusu H. Türkmen, gerek Gümüşhane Valisi Niyazi Mergen'e gerekse Gümüşhane C.H.P. Vilayet İdare Heyeti Reisliğine gönderdiği 21.03.1940 tarihli resmi yazı ile "torbaların bundan sonra tahrip edilmemesi, icap edenlere bildirilmesini" istemiştir (BCA, 490.01.1144.15.1.1; 490.01.1144.15.1.2.).

Gümüşhane'de 1940 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Cumhuriyet'in 17. yılı kutlamaları programı hemen hemen 1939 yılı ile aynıdır. Yine kutlamalar her yıl olduğu gibi bir program dahilinde yapılmıştır. Kutlama Komitesi Başkanı Vali A. Niyazi Mergen'dir (Gümüşeli, 29 Birinciteşrin 1940). Program, Gümüşeli gazetesinde yayınlanmıştır.

Gümüşhane'de 1941 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Cumhuriyet'in 18. yılı kutlamaları da yine bir program dahilinde yapılmış olup Gümüşhane basınında yer almıştır. Gümüşeli gazetesi 29 Ekim 1941 tarihli sayısında "Bugün Cumhuriyetimizin On Sekizinci Yıldönümünü Kutluyoruz" başlığını altında şu yoruma yer vermiştir;

"Cumhuriyet'in on sekizinci yıl dönümü içimizde kaynayan sevinçli bir heyecanla kutluyoruz. Bu kutlama evvelki senelere nazaran daha samimi, daha içli, daha özlü, daha tezahür kaynağı göstermektedir. Gümüşhane'nin sayın halkı bayram için haftalardan beri hazırlanmış resmi, gayri resmi binalar, evler, caddeler süslenmiş sanki güzellik meşheri. Bir çok şenlikler, alaylar hep bu hatırayı teyit ediyor..." (Gümüşeli, 29 Birinciteşrin 1941).

Gazete o günkü sayfasında dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün ve Başvekil Refik

Saydam'ın Görselgrafına yer vermiştir.

Gümüşhane'de 1942 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Gümüşhane'de Cumhuriyet Bayramı kutlamaları kapsamında 29 Ekim 1942 günü sabah saat 9.30'dan 10.00'a kadar devlet namına Vilayet makamında kabul töreni yapılmıştır (Gümüşeli, 29 Birinciteşrin 1942). Cumhuriyet alanında askerler, okullar ve halk önceden belirlenen mevkilerde yerlerini almıştır. Askerlerin, halkın ve okulların alanda yerlerini göstermek ve merasimin düzenini sağlamak için Emniyet Müdürlüğü'nden bir komiser, Maarif Müdürlüğü'nden bir ilk tedarisat müfettişi görevlendirilmiştir (Gümüşeli, 29 Birinciteşrin 1942). Önceki kutlama programlarından farklı olarak 1942 yılındaki kutlama programında Gümüşhane Valisi, Alay Komutanı ve Parti Reisi ile birlikte Cumhuriyet meydanında toplanmış olan askerlerin, okulların ve halkın bayramı kutlamıştır. Halkevi bandosu tarafından İstiklâl Marşı çalınmış ve ortaokul talebeleri tarafından da seslendirilmiştir. Öğretmen Tarhan Toker tarafından günün anlam ve önemini belirten bir söylev verilmiştir. Birisi ortaokul, ikisi ilkokul olmak üzere üç öğrenci tarafından manzumeler okunmuştur. Daha sonra resmi geçit yapılmıştır (Gümüşeli, 29 Birinciteşrin 1942).

29 Ekim öğleden sonra da Kutlama Komisyonu, Memleket hastanesi, Askeri Hastane ve Cezaevi ziyaret edilerek bu müesseselerdeki vatandaşların da bayramları kutlanmıştır.

Halkevi salonunda, tüm halka açık bir konferans verilmiştir. Gece fener alayı düzenlenmiştir. Halkevi salonunda vilayet tarafından balo verilmiştir.

Gümüşeli gazetesi de 29 Ekim 1942 tarihli sayısında Cumhuriyet'in kazanımlarını anlatan bir yoruma yer vermiştir;

“Bugün, ‘Türklük’ Önünde Bütün Cihan Takdir, Hayret ve Saygı İle Eğiliyor”, “En Büyük Bayramımız” başlığını kullanmış ve “Ulusal bayramlarımızdan en büyüğünün, Cumhuriyet bayramımızın yeni bir yıl dönümüne daha kavuşmuş olmak sevinci içindeyiz. Biz, bu büyük günün düğününü bundan 19 yıl önce bugün kucaklamıştık. O günden bu güne kadar 19 yıllık kısa bir zaman içinde bin bir hızla ileri atıldık. Asırlarca süren sultanlık devrinin bozuk idaresi ve fena siyaseti yüzünden yer yer bir harabeye dönmüş olan bu güzel yurt, 19 yıl içinde yeni baştan onarıldı, düzenlendi ve güzelleşti” (Gümüşeli, 29 Birinciteşrin 1942).

Gümüşeli her sayfasının altında da Cumhuriyet ile ilgili *“En Büyük Eserimiz, Cumhuriyetimizdir”, “Cumhuriyet, Olmazı Olur Yaptı”* gibi özdeyişler kullanmıştır (Gümüşeli, 29 Birinciteşrin 1942).

Gümüşhane'de 1943 Yılları Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

1943 yılındaki Cumhuriyet Bayramı kutlamaları için hazırlıklar günler öncesinden başlamıştır. Gümüşhane'de 20. yıl kutlama programı 28-31 Ekim 1943 tarihlerini içine alacak şekilde yayınlanmıştır (Gümüşeli, 29 1. Teşrin, 1943).

Cumhuriyet'in 20.yıl dönümü Gümüşhane'de parlak bir şekilde kutlanmıştır. 28 Ekim'den itibaren şehir bayraklarla, çam dallarıyla süslenmiş, taklar kurulmuştur. Gece daire ve müesseselerde fenerler yakılmıştır (Gümüşeli, 13 2. Teşrin 1943)

29 Ekim sabahı merasim programına göre Vali makamında ziyaret edilmiştir. Cumhuriyet alanında tören yapılmış, Halkevi bandosu tarafından İstiklâl Marşı çalınmış ve ortaokul öğrencileri de sesle Marş'a iştirak etmişlerdir. 1942 yılı bayram kutlamalarında olduğu gibi Tarih Öğretmeni Tarhan Toker tarafından günün anlam ve önemini belirten bir nutuk söylenmiştir. Resmi geçit töreni yapılmıştır (Gümüşeli, 13 2. Teşrin 1943).

Vilayet Kutlama Komisyonu'nca hastanelere, cezaevi ziyarette bulunularak vatandaşların bayramları kutlanmıştır. Öğleden sonra Cumhuriyet meydanında köylüler milli ve mahalli oyunlar

oynamışlar, sokaklar ve alanlardaki eğlenceler gece yarısına kadar devam etmiştir. 29 Ekim günü saat 15'te ortaokul talebeleri tarafından askerlere ve öğrencilere mahsus bir müsamere verilmiştir. Gece saat 19'da fener alayı tertiplenmiştir. Gece de Halkevi salonunda Vilayet tarafından balo verilmiştir (Gümüşeli, 13 2. Teşrin 1943).

30 Ekim'de ise öğleden sonra saat 16'da Halkevi salonunda Baytar Müdürü tarafından umuma mahsus bir konferans verilmiştir.

Gece saat 19.30'da da ortaokul öğrencileri tarafından "O Bir Devirdi" piyesi temsil edilmiştir. Halkevi salonu sokaklara kadar dolmuştur (Gümüşeli, 13 2. Teşrin 1943). 31 Ekim günü ise saat 14'te Gazipaşa talebesinin, Halkevi'nde umuma mahsus bir müsamere vermesi tören programında yer almıştır (Gümüşeli, 29 1. Teşrin, 1943).

Gümüşeli, 29 Ekim 1943 tarihli sayısında renkli olarak çıkmış, Gümüşhane halkının Cumhuriyet Bayramı'nı kırmızı renkteki "Yurttaş Büyük Bayramın Kutlu Olsun" şeklindeki yazıyla kutlamıştır. Gazete ilk sayfasında "Bugün bütün Türk milleti tek bir kalb halinde Cumhuriyetin XX inci yıldönümünü kutluyor" şeklinde bir başlık da kullanmıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Görselgrafına yer vermiştir (Gümüşeli, 29 1. Teşrin, 1943).

Tarih Öğretmeni Tarhan Toker, "Cumhuriyetimiz XX Yaşına Girenken" adlı makalesinin bir bölümünde aynen şunları belirtmektedir:

"29 Birinci Teşrinler, hep bu kutsal tarihin ebedi anıtları gibi her yıl büyük milletin varlığında mana kazanır. Bu gün vatan topraklarında bayram çılgnlıkları yaşanır, 18 milyon insanın kalbi bugünkü sevinç ile tutuşur... Bu neşe ve sevinç seli, nesiller boyunca Türk'ün benliğinde çağlayacak, Türkiim diye çarpan her yürekte bu sesle ilahi nağmesi bir istiklâl ve inkılâp şarkısı olarak gürleyecektir.

Niçin Türk bu kadar coşuyor, neden koca bir vatan bu kadar seviniyor? Coşmakta, sevinmekte hak ve hürriyet sahibi milletlerin en tabii bir hakkıdır. Zira Türk Milleti; yüzlerce yıldır, devam eden dünya kinini bugün yenmiş, Saltanat diye özü temiz varlığına musallat olan monarşizmi bugün devirmiştir. Bu suretle Ankara önlerine kadar gelip dayanmış olan istila sürüleri, Türk'ün karşı saldırısıyla ters yüz olmuş; monarşinin getirdiği orta çağ zihniyeti ve bu zihniyetin doğurduğu skolastik müessese ve teşekküller el ele hep bu demokrat rejimin önünde tarihe serilmiştir..." (Toker, "29 1. Teşrin 1943, Gümüşeli) .Toker, yazısında ayrıca Türk halkının milli mücadele sonucunda iç ve dış düşmanlardan kurtularak "en uygun idare şekli olan cumhuriyete, halkçılığa" kavuştuğunu, Cumhuriyet'in ilanının üzerinden 19 yıl geçmesine rağmen "Genç rejimin bu kısa zamanda 200 yıllık bir hamle yaptığını" vurgulamıştır.

Gümüşhane'de 1944 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Gümüşhane basını her zaman olduğu gibi Cumhuriyet Bayramı'nı dolayısıyla cumhuriyet yönetimin kazanımları konusunda Gümüşhane halkını bilgilendirmiştir. Gümüşeli gazetesi, "CUMHURİYET, FAZİLETTİR", "Ey Türk Gençliği! Birinci Vazifen, Türk İstiklâlini Türk Cumhuriyeti'ni Muhafaza ve Müdafaa Etmektir" başlıklarıyla yayın yapmıştır (Gümüşeli, 29 İlkteşrin 1944) .

Tarhan Toker, "Yirmi Yılda" başlıklı makalesinde ise cumhuriyet idaresinin kazanımlarını Cumhuriyet'in ilk yirmi yılında yapılan inkılâpları, kalkınmayı vurgulayan yazısında şunları dile getirmiştir:

"29 Birinciteşrin 1923'de doğan çocuklar, bugün lise ve hatta üniversitede Cumhuriyet ve İnkılâp Tarihi okuyorlar. Osmanlı idaresinin hatalarını, yapılan büyük eserlerin varlığında idrak ediyorlar.

Dünden bugüne 20 yıl ilerdeyiz. Hakikatte bu yirmi yıl, iki asrın anlamını taşıyor. Zira Cumhuriyet, memlekete yalnız Cumhuriyet getirmede, maddi ve ruhi bakımdan tam bir istiklâl ve bütünlük sağladı.

Dün, milletler arası politikada gülünç bir konu olan milletimiz, bugün cihanda sözü geçer bir devlet oldu. Geçen devirde batı dünyasının siyaset, ekonomi ve kültür bakımından açık bir pazar yeri olan ülke; yeni rejimde bütün yan tesirlerden kurtulmuş, haklarına sahip, inkişaftan inkişafa koşan bir vatan haline geldi. İstiklâl Savaşlarının kurtardığı vatan ve millet, bu gün milletlerarası medeniyette rol oynuyor. İnkılâp hareketleri, kısa zamanda Türk'e, tarihsel ve evrensel karakter kazandırdı.

Hasta, yanık ve harap Anadolu; yeşeriyor, sağlık kazanıyor, gülüyor, bilgi pınarlarına yanaşmış kültürel susuzluğunu gideriyor, kerpiç köylerin çehresi kızarıyor, çarpık bacalar doğruluyor, toprağından kalkan ham ürünler kendi vatanında şeker, kumaş, kâğıt; yer altı servetleri çelik, cam... haline geliyor. Kars-Erzurum'dan İzmir'e olan üç aylık kervan yolculuğu, bu gün üç günde yapılıyor. Geçilmez sanılana azametli dağlar, Türk hendesine, Türk kazmasına esir olarak deliniyor, karadenizden akdenize uzanan ray, İstanbul'dan Diyarbakır'a, Ankara'dan Erzurum'a, Adana'dan Samsun'a bağlanan hava hatları ile yarış ediyor...

Cumhuriyet, dev cüsseli meselelerle savaşa girişmiş ve hepsinde şaşkırtıcı bir hamleye hızla muvaffak olmuştur. Mesafe, Türk idaresine boyun eğmiş, engeller ve imkânsızlıklar Türk azminde bir saman çöpü gibi yanmıştır. Bu milli hızı, cumhuriyet hükümetleri, bir milli tılsım olarak her yere tatbik etmişlerdir. Böylece 20 yıl içinde medeni kanuna bağlı, layık mahkemelere sahip, şekli vezihniyeti tamamen değişmiş modern bir Türk cemiyeti ile beynelmilel dünyanın müşterek kültür hazinelerini kendinde toplamış, okulu, yolu, fabrikası, ziraat, ticari... bütün inkişaf hamleleri ile mamur ve refahlı bir ülke haline gelen vatan ile tam bir istiklâl ve emniyet anıtı halinde gözleri dolduran Türkiye, Atatürk ve İnönü gibi eşsiz şeflerin, hareket atmosferinde Türk gençliğinin enerjik ve asil şahsiyetinde dev gibi bir eser olacaktır” (Toker, 29 İlkteşrin 1944, Gümüşeli).

Gümüşhane'de 1945 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

1945 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlama hazırlıklarına günler öncesinden başlanmıştır. Hazırlanan program, ufak tefek değişiklikler dışında önceki kutlama programlarının aynısıdır.

Gümüşeli gazetesi, Cumhuriyet Bayramı'ndan önce 27 Ekim 1945 tarihli sayısında Cumhuriyet'in ilanı ile ilgili yazılara yer vermiştir. 1944 yılında kullandığı başlığı aynen kullanmıştır. “29 Ekim” başlıklı yazı yayınlamış, yazıda Çanakkale Savaşlarından başlayarak Cumhuriyet'in ilanına kadar geçen süreç hakkında kısaca bilgi vermiştir (Gümüşeli, 27 Ekim 1945).

Gazete “Cumhuriyet Fazilettir”, “Ey Türk Gençliği! Birinci Vazifen, Türk İstiklâlini Türk Cumhuriyeti'ni Muhafaza ve Müdafaa Etmektir” (Gümüşeli, 27 Ekim 1945) başlıklarıyla yayın yapmıştır. Gümüşeli'nin ilk sayfasında Şinasi Özdenoğlu'nun “Büyük Bayram”, Feyzi Kutlu Kalkancı'nın “Ulusal İdare İdeâl Ulus” makalelerini yayınlamıştır.

Şinasi Özdenoğlu, “Büyük Bayram” adlı makalesinde aynen şunları dile getirmiştir:
“Beş yılda bu büyük bayramı, dünya birbiriyle boğuşurken kutladık. Bu yıl, bütün cephelerde ateşin kesildiği bir zamanda kutluyoruz. Cumhuriyetin 22 'nci yıldönümü, böylece, daha manalı, daha mesut, daha sevinçli oluyor.

Milli bayramlar yalnız kutsal hâdisenin yıldönümü olarak bizi sevindirmez. Fazla olarak, fert ve millet olarak bizi, varlığımız ve iş yapma gücümüz üzerinde düşünmeye sevk eder. Bu itibarla, Cumhuriyet bayramını milletçe kendi kendini yoklama, yaratma ve çalışma irademizi tazeleme günü sayıyoruz.

Biz, Türkiye'nin aklı eren, memleket üzerinde iyi niyetle kafa yoran her ferdi düşünmeliyiz ve bilmeliyiz ki: Savaş sonu cemiyetlerin topyekûn kudret ve kabiliyet'leriyle hamle yaptıkları, daha iyi, daha müsait yarınlara hazırlandıkları bir devredir. Savaş sonu, iktisadî, içtimâî kalkınma, kriz ve kargaşalık devresidir. Savaş sonunda rejimler imtihan geçirir, milli bünyeler dayanışma ve yaşama kudretlerini ispat eder. Savaş sonunda yılların değil, günlerin değeri vardır. Savaş sonunda

çalışmayan, istihsalini artırmayan, iç ve dış emniyetini sağlamayan, kültür ve sanat kalkınmasında yaya kalan milletlerin vay haline.

Bu büyük bayramı yaratanlara, Çanakkale'de, Sakarya'da gömülenlere lâayık olarak, yarının ileri Türkiye'sini kurmaya hazırlanarak, Cumhuriyet Bayramınızı sevinçle, iymânla kutlayalım. (Özdenoğlu, 27 Ekim 1945, Gümüşeli) "

Feyzi Kutlu Kalkancı ise makalesinde ideal ulusun, ideal idare ile yükselmeye devam ettiğini vurgulayarak *"Birbirini tamamlayan inkulâplarımızla yükseliyor yükseliyoruz. Çokluđun bir bütün oluşundan bütün engelleri hiçe sayacak bir kudret meydana getirdik"* (Kalkancı, 27 Ekim 1945, Gümüşeli) şeklinde bir yorumda bulunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1933-1945 yılları arasındaki Cumhuriyet Bayramı törenleri genellikle Gümüşhane Valiliği'nin öncülüğünde oluşturulan Kutlama Komiteleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Bayram hazırlıkları günler öncesinden başlatılarak belirli bir program çerçevesinde uygulanmıştır. Kutlamalarda, özellikle onuncu yıl kutlamalarında, Gümüşhane Halkevi aktif rol oynamış, müsamereler, konferanslar, balolar düzenlemiştir.

Gümüşhane Valiliği'nin resmi yayın organı olan Gümüşeli gazetesi Cumhuriyet Bayramları programlarını yayımlamış ve hatta gazete bayrama özel sayılar çıkarabilmiştir. Cumhuriyetin kazanımları ile ilgili Gümüşhane halkını bilinçlendirmiştir.

Gümüşhane Belediyesi de kutlamalar kapsamında halka şölen vermiş, davul zurna getirmiştir.

Gümüşhane'de Cumhuriyet Bayramı kutlamaları kapsamında Gümüşhane, ilçeleri ve köylerinde Cumhuriyet ve kazanımlarını konu alan çok sayıda konferans düzenlenmiştir. Cumhuriyet'in 1938 yılında, 15.yıl kutlama etkinlikleri kapsamında tüm vilayetlerde yapılan neşriyat faaliyetlerine Gümüşhane Vilayeti'de "Cumhuriyet'in 15 inci Yılında Gümüşhane" adlı eserle katılmıştır. Bu eser. Gümüşhane'nin Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki durumuna ışık tutan en önemli kaynak olmuştur.

Resmi törenler, şiirler, fener alayları, konferans ve söylevler ışığında yapılan kutlamalar günümüze kadar gelen bayram kutlama anlayışının da temelini oluşturmuştur.

Cumhuriyet Bayramı törenlerinde gerek köylerde gerekse şehirde yapılan söylev ve konferanslarda Cumhuriyet'in faziletlerine yer verilmiş, Cumhuriyet rejimine ve inkılâplara sahip çıkılması üzerinde durulmuştur. Atatürk ilke ve inkılâplarının anlam ve önemi üzerine konuşmalar yapılmış, piyesler düzenlenmiştir.

Gümüşhane'de Cumhuriyet Bayramları gerek Atatürk döneminde gerekse sonrasında büyük coşkuyla kutlanmış, günümüzde de büyük coşkuyla kutlanmaya devam etmektedir. Bayramlar, Cumhuriyetin ortak değerlerinin gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Bolat, B. S. (2007). *Milli bayram olgusu ve Türkiye'de yapılan cumhuriyet bayramı kutlamaları (1923-1960)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Çağlayan, E. (2010). Gümüşhane tarihi (il oluşunun 85. yılında gümüşhane tarihi ve ekonomisi sempozyumu tarih bildirileri 25- 26 Mayıs 2010. Ed. B. Nazır, K. Saylan, *Gümüşhane Halkevi (1933-1951)*, 109-129, Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Çakmak, F. (2010). Bursa'da on beşinci yıl cumhuriyet bayramı kutlamaları. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 87-109, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosbilder/issue/23076/246578>.
- Çanak, E. (2013). Adana'da cumhuriyet'in onuncu yıl kutlamaları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXIX, (86), 1-25. <https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/001-Erdem-Canak.pdf>
- Çıkla, S. (2006) Cumhuriyetin onuncu yıl dönümü anısına yapılan edebi yayınlar. *Turkish Studies/Türkoloji Dergisi*, (1), 45-63, <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7>
- Demir, Ş. (2015). Tek parti döneminde siirt'te cumhuriyet bayramı kutlamaları. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, SUSBİD*, S.3, 2015, 33-42, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbid/issue/17333/181001>.
- Doğaner, Y. (2007). Cumhuriyet'in onuncu yıl kutlamaları. *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, (9), http://www.ait.hacettepe.edu.tr/akademik/arsiv/cumhuriyet_toren.pdf.2.

Elmacı, M. E. (1998). Cumhuriyet'in ilanının ilk yıldönümü kutlamaları. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* , 3 (8),
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/cttd/issue/25232/266727>

- Fıçıcı, N. (2013). *Gümüşhane halkevleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi. *Gümüşeli* (1930- 1945 dönemi gazete sayıları). İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Arşivi. *Gümüşhane 'de 1933, 1940 yılları arasında yapılan cumhuriyet bayramları*. (Belge- Dosya No: 490.01.1144.15.1.1., 490.01.1144.15.1.2., 490.01.1144.15.1.3., 490.01.1144.15.1.4., 490.01.1144.15.1.6., 490.01.1144.15.1.7. ,490.01.1144.15.1.8. ,490.01.1144.15.1.9.,490.01.1144.15.1.10.,490.01.1144.15.1.11.,490.01.1144.15.1.13., 490.01.1144.15.1.14., 490.01.1144.15.1.18., 490.01.1144.15.1.19., 490.01.1144.15.1.21., 490.01.1144.15.1.25. , 490.01.1144.15.1.26., Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Ankara.
- Haykır, Y. ve Çevik, M. (2014). Tek parti döneminde elazığ'da cumhuriyet bayramı kutlamaları (1934-1945)", *Turkish Studies*, 331-377.
- Kalkancı, F. K. (27 Ekim 1945). Ulusal idare ideâl ulus. *Gümüşeli*.
- Karataş, M. (2014). Türkiye cumhuriyeti'nin on beşinci yıldönümü anısına yapılan yayın faaliyetleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54 (1), 81-104.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66789/1044419>
- Okay, V. (1938). *Cumhuriyetin 15 inci yılında gümüşhane*, 1938.
- Özdenoğlu, Ş. (27 Ekim 1945). Büyük bayram. *Gümüşeli*.
- Sönmez, C. S. (2004). Cumhuriyet'in onuncu yıl dönümü kutlamaları ve 26 Ekim 1933 tarihli genel af yasası. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (33-34), 89-101.
https://doi.org/10.1501/Tite_0000000091
- Toker, T. (29 1. Teşrin 1943). Cumhuriyetimiz XX yaşına girerken", *Gümüşeli*.
- Toker, T. (29 İlkteşrin 1944). Yirmi yılda. *Gümüşeli*.

EXTENDED ABSTRACT

With the proclamation of the Republic on October 29, 1923, the celebrations of Republic Day on October 29 are celebrated with enthusiastic ceremonies in our country every year. The aim of our study was to investigate and uncover the Republic Day ceremonies in Gümüşhane between 1930-1945. The research is a qualitative study, and it searched and analyzed the data from the documents of the Prime Minister's Republic Archive and Gümüşeli Newspaper in Istanbul University Library. The city of Gümüşhane welcomed the proclamation of the Republic with great joy and the Republic Days were celebrated with various ceremonies and activities in the province as well as throughout the country. Celebrations in the light of poems, lantern processions, conferences and speeches also formed the basis of the holiday concept that has survived to this day. In this study, an attempt was made to provide information on how Republic Day ceremonies were held and what program was used in these ceremonies in the period 1930-1945. Based on the archival documents and local press of the time, the content of the festival ceremonies and their meaning for the people of Gümüşhane were determined. It is concluded that the Republic Days in Gümüşhane were and continued to be celebrated with enthusiasm both during and after the Atatürk period, the festivals ensured integration and ensured the transmission of the republic's common values to future generations

The Republic Day Decrees between 1933 and 1945 were usually carried out by the Celebration Committees established under the leadership of the Gümüşhane Governorship. The preparations for the holiday were started days in advance and implemented within the framework of a certain program. Gümüşhane People's House played an active role in the celebrations, especially in the tenth anniversary celebrations, organized plays, conferences, balls.

Gümüşeli newspaper, the official publication organ of the Gümüşhane Governorship, published Republic Holidays programs and even the newspaper was able to publish special issues for the flag. Gümüşhane has made the people aware of the achievements of the Republic.

Gümüşhane Municipality also gave a feast to the people as part of the celebrations and brought drums and zurna.

As part of the Republic Day celebrations in Gümüşhane, numerous conferences on the Republic and its achievements were organized in Gümüşhane, districts and villages. In the year of the Republic in 1938, 15. within the scope of the year celebration events, he participated in the publishing activities carried out in all provinces with the work entitled "Gümüşane on the 15th Year of the Republic" in Gümüşhane Vilayet. This work has been the most important source that sheds light on the situation of Gümüşhane in the early years of the Republic.

Celebrations held in the light of official ceremonies, poems, lantern processions, conferences and speeches have also formed the basis of the understanding of celebrating the holiday that has come down to the present day.

During the Republic Day ceremonies, the virtues of the Republic were included in the speeches and conferences held both in the villages and in the city, and the emphasis was placed on protecting the Republican regime and reforms. Speeches were made and plays were organized on the meaning and importance of Atatürk's principles and reforms.

Republic Holidays were celebrated with great enthusiasm in Gümüşhane both during Atatürk's period and after, and they continue to be celebrated with great enthusiasm today. Holidays ensure that the common values of the Republic are passed on to future generations.

Ek bilgiler

Yazarlar arasında Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Onay Bilgisi: Etik onay gerekmemektedir.

Katkı Oranı Bilgisi: Yazarların makaleye katkı oranı eşit olarak dağıtılmıştır.

Destek Bilgisi: Bu çalışma I. Uluslararası Gümüşhane Sempozyumu (16-18 Ekim 2017)'unda "1930-1945 Dönemi Gümüşhane'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları" adlı başlıkla sunulan ve özet metni yayınlanan sözlü bildirin genişletilmiş ve güncellenmiş şeklidir.

EK 1: Görseller

Görsel 1. 29 Ekim 1932 Gümüşhane'de Cumhuriyet Bayramı Kutlama Töreninden

Görsel 2. Gazipaşa İlkokulu İzci Grubu. 29 Ekim 1933 Cumhuriyet Bayramı Töreninden.

Görsel 3. 29 Ekim 1934 Gümüşhane'de Cumhuriyet Bayramı Kutlama Töreninden

Görsel 5.

Görsel 6.

Görsel 7.

Görsel 8.

Görsel 9.

Görsel 10.

Görsel 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12 (Cumhuriyet'in 15inci Yılında Gümüşhane'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları Görselgrafları, Vehbi Okay, 15inci Yılında Gümüşhane)

Gazete 1-2. Gümüşeli, 29 Birinci Teşrin 1936, Sayı: 294

Gazete 3. Gümüşeli, 9 İkinciteşrin 193

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

CUMHURİYET HALK FIRKASI
GÜMÜŞANE HALKEVİ RS.

Sayı 52

Leif. 12 fotoğraf

SI/10/934

C. H. F.	
Halkevi Umumiliği	
10 Kasım 1934	
44703	12

C . H . F . Kâtibi umumiliği yüksek
makamına

Cumhuriyet Bayramı içten gelen sonsuz sevinçler içinde kutulandı.

Vilâyette teşekkül eden kutlulama komitesi Bayramdan evvel umumî bir program hazırlamış, vazifeler taksim edilmişti. 28/Teşrinievvel/akşamına kadar resmî ve hususî kimseler yaklaşan büyük günü sabırsızlıkla bekliyor ve hazırlıklarını ikzâm ediyordu. Son günün akşamında doğru her tarafta çok hareketli bir hazırlık ve faaliyet göze çarpıyordu. İki üç saat içinde muhtelif taklar kuruldu, Cumhuriyet meydanı, Belediye, Halk fırkası, Halkevi ve Hükümet binalarile mektepler, evler birdenbire Cumhuriyet Bayramının yüksek değerini ifade edecek manalı, renkli bir şekilde ve bütün gözleri kendilerine çeken bir güzellik arzetti. 29 sabahı tanyeri ağarırken uyananlar kasabanın sâmasını albayraklardan örülmüş bir kubbe halinde görüyordu.

Büyük günün bütün gönülleri kaplayan sevinci ile Cumhuriyet meydanına seller gibi akan Halkın, Askerlerin, mekteplilerin yüreğinden kopup gelen yaşasın Büyük Gazi, yaşasın Gazi Türkiyesi ve Türkiye Cumhuriyeti niduları alsancakların dalgaları arasında dalgalanıyordu. Saat 10 da Vilâyet makamında yapılan tebrik merasiminden sonra Vali Bey maiyetindeki askerî kumandanla Cumhuriyet meydanını teşrif ettiler. Bu sırada toplar atılmağa başladı. Bütün kıtaat, izciler, mektepler, Cemiyetler ve Halktan müteşekkil merasim kitalarını tebrikten sonra Cumhuriyet meydanındaki abidenin kaidesinde mevki aldılar. Merasim kumandanının verdiği işaretle meydanda mevcut kütüm ve bütün Halk tarafından istikâl ve onuncuyıl marşları okundu. Bütün kitalar tertip sırasile geçiş resmî yaptılar. Geçiş merasiminden sonra meydandaki Halk kürsüsünde nutuklar başladı. Yakın köylerden binlerce Halk merasime iştirâk etmişti. Meydanda millî sazlar çalınıyor, oyunlarla şenlikler devam ediyordu. Güneş batar ken alsancaklar arasında n göklere doğru fişkiran nur dalgaları altında kasaba gecenin geldiğini anlayamamıştı. Coşkunluk sabaha kadar daima artan bir kıvançla devam etti. Göklere yükselen hava fişenklere sağnağı, gökten yere akan nahtap selleri bu kutlu günün heyecanını artırıyor, o heyecanı ifade ediyordu.

Belge 1. Cumhuriyet Halk Fırkası Gümüşane Halkevi Reisliği'nin Cumhuriyet Halk Fırkası Umumiliği Yüksek Makamına göndermiş olduğu 10 Kasım 1934 tarihli "Cumhuriyet Bayramı Kutlama" raporu (BCA, 490.01.1144.15.1.26)

DEVLET ARŞİVİ VE
CUMHURİYETİ ARŞİVİ

T Ö R E N

1 - 29/İlkteşrin/937 günü saat 9 da vilâyet makamında teşrifat nizamnamesine göre kabul resmî yapılacaktır bu merasim emniyet memurluğunca idare edilecektir.

2 - Malûl gaziler, yedek subaylar, kıt'alar hava kurumu çocuk eürgeme, kızılây, ticaret odası ve esnaf örgütleri, yaya ve atlı halk ve köylüler ilişik krokide gösterildiği üzere saat 9,5 da yerlerini almış bulunacaklardır

3 - Vilâyet makamındaki kanunî tören yapıldıktan sonra vali yanında en büyük askeri komutanı olduğu halde Gazipaşa ilk okulu önünden hastahane yolunu takiben alana gelecektir krokide yerleri gösterilen grupların ve halk küdelerinin önlerinden geçecek ve her gurubun başında durarak Cumhuriyet ve inkilâp sevgisini beydecek kıta sözlerle herkesin bayramını kutlayacak ve bundan sonra yerlerine geçeceklerdir.

4 - Vali yerini alınca merkez J. B. K. tarafından verilecek kumanda ile hazırol vaziyeti alınacak, başaşik olarak kıt'alar okullar ve halk tarafından istiklâl ve sonra onuncu yıl marşları okunacaktır.

5 - Marşlardan sonra yine merkez B. K. nin vereceği kumanda ile ve tertip sırasıyla geçit resmi yapılacaktır. Geçit resminin sonra gruplar eski yerlerini alacaklardır.

6 - Bu sırada öğretmen Lütfullah Kantek ve Fahri Akagün tarafından halk kürsüsünde birer konferans verilecek, orta ve ilk okullardan birer talebe tarafında münasip manzumeler okunacaktır.

7 - Söylevlerin sonunda gruplar tertip sırasını bozmayarak halkevi önünden çarşı caddesini takiben dağılacaklardır.

8 - 29/İlkteşrin/937 günü saat 14 de cumhuriyet alanında Gazipaşa ilkokulu talebeleri tarafından bir müsamereler verilecektir.

9 - Aynı günün akşamı vilâyetçe bir balo verilecektir bu balonun tertibine J. K. kültür direktörü, f. muhasebe müdürü, belediye reisi ve halkevi başkanı memurdur.

10 - Gece fener alayı için gereken meş'aleler ve gaz şimdiden merkez J. B. K. tarafından belediyeye müracaat edilerek temin olunacaktır. Fener alayının idare ve tanzimi K. aittir.

11 - 30/İlkteşrin/937 de meydana milli eğlencelere devam edilecektir.

12 - Çocuklar için meydanın münasip bir yerine dönme dolap kurdurulacaktır bu işin şimdiden ihzarına belediye reisi memurdur.

13 - 30/İlkteşrin/937 günü saat 14 de orta okulda bir müsamereler verilecektir.

14 - Bu programın tatbikına emniyet memuru ile merkez J. B. K. memurdur bu zatlar bütün maddelerin istenilen tarz ve şekilde tatbikını temin için ilgili daire ve şahıslarla tema federek ihtiyaçların zamanında temin edilip edilmediğini tetkik ile teşrini evvelin 20, 22, 25, 27 inci günlerinde vilâyete vaziyeti bizzat bildireceklerdir.

15 - Dairelere, örgütlere, merkez nahiye ve köylerine, bilgi olarak kazalara yazılmıştır.

Cumhuriyet Bayramı Kutlama Komitesi Başkanı
Vali

17